L. évfolyam. Kolozsvár, 1940. március. 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: DR. BOROS GYÖRGY.

Törvényszéki lajstromozási szám: 128.
(Dos. No. 484—1939. Trib. Cluj.)

Felelős szerkesztő: BENCZÉDI PÁL.
Cluj, Cal M. Foch 12. II. emelet 22. ajtó.

Library of the
UNITARIAN
THEOLOGICAL
Berkeley,

Tartalom:

Oldal

Rázmán Mór: Mátyás király születésének 500-ik évfordulója. — — — — 46
Dr. Austerlitz Vilmos: Finnország éneke. 48
Vári A.: Dr. Gál Kelemenné szül. Fekete Ilona. — — — — — — — — 49
Halálozások. — — — — — — — — — 51
A gyümölcstermesztés fontossága. — 52
Buzogány Kálmán: Emlékeim. — — 53
Dr. Fikker J.: Az Egyházi Képviselő Tanács hirei. — — — — — — — 55
Tüzhely mellett:
Simén Domokos: A magadét ne hagyd. 58
Zoltán Sándor: Hiszem, hogy: (Vers). 61
Egyházi és iskolai hirek. — — — — 62
Bucureşti hirek. — — — — — — 67

1978, Unitarian School

Mátyás király születésének 500-ik évfordulójára.

Ötszáz esztendővel ezelőtt, vagyis 1440. február 23-án született Kolozsvárt, a ma is épségben levő óriási házban, a magyar nemzet egyik legnagyobb és leghatalmasabb királya, nemzeti királya: Hunyadi Mátyás. Nem a születése és nem is a külföldi hatalmak segitsége emelte őt Európa akkor egyik leghatalmasabb trónjára, hanem nemzetének, közelebbről saját társadalmi osztályának igaz megérzése és őszinte vágya, hogy végre annyi idegen után, magyart lásson Szent István ősi trónján. A nemzet nem csalatkozott választottjában, mert az maradéktalanul betöltötte a hozzáfüzött reményeket.

A történelem részletesen ismerteti Mátyás király szerepét. A magyar irodalomnak pedig éppen Mátyás király egyik legkedveltebb és leggyakrabban szereplő alakja. Ennek magyarázatát abban találjuk, hogy a magyar trónon szereplő koronás fők közöl talán ő volt a legnépszerűbb, ő volt aki a nép közül nőtt ki, de aki ezt a népet soha el nem felejtette és e népnek igazságot szolgáltatott elnyomóival szemben.

Mátyás király, Hunyadi Jánosnak, a törökverő hősnek, a kereszténység megmentőjének és V. László kiskorusága idején Magyarország kormányzójának a fia volt. Anyja köznemesi családból származott, Szilágyi Erzsébet volt. Hunyadi János is erdélyi köznemes volt. Hadvezéri lángelméje, akarata, az ország zászlós urai közé emelte. Amint azonban nőtt hatalma és gazdagsága, ugy szaporodtak ellenségei is. A királyi házzal is rokonságban levő főurak, Cillei Ulrik, Gara László és Ujlaki Miklós engesztelhetetlen gyülölettel viseltettek Hunyadi János és rajta keresztül természetesen fiával Lászlóval és Mátyással szemben is. — A nevezett főurak nem törődtek a török veszedelemmel, amely éppen abban az időben terjedt és foglalta el Konstantinnápolyt és megsemmisitéssel fenyegette az egész keresztény Európát, hanem minden törekvésük az volt, hogy az ifju V. László gyermekkirályt befolyásolják és Hunyadit tegyék el láb alól. A gyermek lelkét szinte magához láncolta a ravasz és gonosz nagybácsi, Cillei Ulrik és igy sikerült a volt kormányzót, az ország főkapitányát eltávolitani az udvartól.

Hunyadi azonban nem esett kétségbe és nem kedvetlenitette el őt a főurak csipkelődése, mert tudta, hogy a törökkel csak ő tud leszámolni. Az alkalom hamar megjött s Nándorfehérvárnál világraszóló győzelmet aratott az ellenség felett. De a győzelem után nem sokkal később Zimonyban meghalt.

A főurak gyülölete most már egész dühével két fiára szakadt. A halott hős emlékének legnagyobb megsértése az volt, hogy halála után, nem fiát, Hunyadi Lászlót nevezte ki a király az ország főkapitányának, hanem éppen a Hunyadi ház legnagyobb ellenségét, a fondorkodó és pipogya Cillei grófot.

Cillei szinte már nem is titkolt célja az volt, hogy Hunyadi két fiát megölesse. Erre legjobb alkalomnak kínálkozott Nándorfehérvárnak az átadása. Csakhogy a gondviselés keresztül huzta Cillei számitását és ő maga esett bele abba a verembe, amelyet a Hunyadi fiuknak ásott. A Hunyadi család tántorithatatlan hivei Cilleit felkoncolták. A király, aki most már a Gara nádor karmaiba esett esküvel fogadta, hogy nem torolja meg nagybátyja halálát, sőt a két Hunyadi fiut ünnepélyeses testvéréül fogadta.

A gyenge jellemű király azonban esküjét megszegte s mihelyt alkalom kínálkozott, Lászlót és Mátyást is elfogatta és a lehető legrövidebb idő alatt mindkettőt fej- és jószágvesztésre itéltette. Az itéletet Lászlón végre is hajtatta, de Mátyásnak kényszerből megkegyelmezett, s az itéletet örökös fogságra változtatta.

László kivégeztetése után azonban a király félt az országban maradni, mert tudta, hogy a Hunyadi család hű emberei véres tettét megtorlatlanul nem hagyják. Prágába futott, de mindenüvé magával hurcolta a gyermek Mátyást is és a Hunyadi ház egyik törhetetlen hivét, Modrár Pált.

Prágában azonban nem sokáig lebzselhetett hű csehei társaságában, mert azok megmérgezték.

V. László halálával a magyar trón üres maradt. A főurak maguknak, Frigyes német császár pedig magának akarta megszerezni a szent koronát, de a magyar középosztály tántorithatatlan maradt azon elhatározásához, hogy az Árpádok trónjára nemzeti királyt választ. A királyválasztó gyülésre a magyar köznemesség teljes számban megjelent s egyhangu lelkesedéssel követelték Mátyás királlyá választását. Ennek megtörténte után az egész ország öröm-mámorban uszott, bár a megválasztott 18 éves király még fogságban volt. Az iránta megnyilvánult bizalom, nem neki szólt, hanem előlegképen a Hunyadi János fiának. A történelem már eldöntötte, hogy milyen módon felelt meg e nagy bizalomnak. Az Árpádok óta ő volt az első magyar, erdélyi magyar, aki azok trónjára lépett. Hosszú uralkodása alatt rendbe szedte az ország pénzügyi helyzetét, megszervezte a híres és verhetetlen fekete hadsereget, amely ilyen formában az első volt Európában. Rendkivül nagy elfoglaltsága és harcai közepett is mindig talált időt, hagy a művészetnek éljen s az épitészetre és irodalomra óriási összegeket áldozott. Megalapitotta a híres „Corvina"-t.

Az országot külső és belső ellenségtől megszabaditotta s olyan hatalmassá tette azt, hogy a nyugati hatalmak keresve keresték Magyarország barátságát.

Ha utána még legalább egy vagy két hozzáhasonló királya lett volna Magyarországnak, akkor nem lett volna *Mohács* és sok minden más ehez hasonló . . .

Uralkodásának titka, kétségtelenül abban a mondásban keresendő, amelyet akkor mondott Modrár Pálnak, amikor hirül hozták neki, hogy őt választották Magyarország királyának. A hir vétele után Modrár azt kérdezte Mátyástól: „Aztán jó király

lész-e?" Mátyás azt felelte: „Két okból leszek az: *igen szeretem a magyart és szeretem az igazságot*".

Mi, a késői utódok hálával és kegyelettel gondolunk 500 esztendő távolságában a nagy király emlékére és hálát adunk az Istennek, hogy magyarnak adta őt. *Rázmán Mór.*

Finnország éneke.

Finn eredetiből versbe szedte: *Dr. Austerlitz Vilmos.*

Zene harsog, ének cseng,
Väinämöinen[1] lantja peng —
Szól Suomi[2] szent dala.

Fenyő suttog, folyó zajlik,
Tenger habja fölmorajlik —
Szól Suomi szent dala.

Fényben fürdik az öböl,
Éjféli nap tündököl —
Szól Suomi szent dala.

Nézd! Tündéri tünemény:
Fölcsillan a sarki fény! —
Szól Suomi szent dala.

Szellő lágyan lengedez,
Patak csacskán csörgedez —
Szól Suomi szent dala.

Csattog rigó éneke,
Csicsereg a cinege —
Szól Suomi szent dala.

Vidám ének, vidám hang, . . .
Busan bong az estharang —
Szól Suomi szent dala.

Hol fölragyog, hol elsápad
Derüs öröm, sajgó bánat — —
Szól Suomi szent dala.

Pályázati hirdetés. Az Unitárius Irodalmi Társaság a következő pályázatokat hirdeti: 1. *Kelemen Lajos* ur ajándékából 1000 azaz Egyezer lej pályadijat tüzünk ki egy történelmi elbeszélésre, melynek tárgya az unitárius egyház történetéből van véve. 2. *Dr. Fazakas Miklós* ur ajándékából 1000 azaz Egyezer lejt tüzünk ki egy szépirodalmi elbeszélésre. 3. *Dr. Ferenczy Géza* elnök ur ajándékából 3000 azaz Háromezer lejt tüzünk ki Kaáli Nagy Elek volt egyházi főgondnok élet- és jellemrajzának megirására. A pályamunka 3 nyomtatott iv terjedelmü lehet. A jutalmat nyert dolgozat a Keresztény Magvetőben meg fog jelenni. Az 1. és 2-ik számu pályázat határideje *1940. évi május hó 15.* A 3-ik számu *1940. évi október 1.* A pályamunkák jeligés levéllel ellátva, olvasható irásban P. Szentmártoni Kálmán főtitkárhoz adandók be. (Kolozsvár, Unitárius Kollégium).

Pályázati hirdetés. Az unitárius tanitóegyesület pályázatot hirdet az alábbi tétel kidolgozására „A ma iskolája". Pályázhat mindenki, aki az unitárius tanitóegyesületnek tagja. Pályadij egyezer lej, a pályamunka terjedelme legalább 6 ives oldal. A jeligével ellátott pályamunkák Gálffy Ferenc egyesületi elnök cimére (Firtănus, Jud. Odorhei) küldendők 1940. junius 1-ig.

[1] A *Kalvala* cimü finn hősköltemény regés alakja.
[2] Finnország finn neve.

Dr. Gál Kelemenné sz. Fekete Ilona

életének 68-ik évében, február hó 16-án csendesen elhunyt. Az unitárius és magyar nevelés és közélet egyik legkiválóbb férfiának az élettársa, egy nagy családnak igazi szemefénye, ma is élő 9 gyermeknek szerető édes anyja volt. Temetése február hó 19-én volt Kolozsvár magyar társadalmának nagy részvéte mellett. A temetésen, melyen a Teol. Akad. dalárdája gyászdalokat énekelt, Vári Albert teol. tanár a következő szép beszédet mondotta:

Alapige: Jel. 12 r. 1. v.

Sok ravatal mellett állottam. Hivatásomból kifolyólag sokszor kellett a koporsók mellett kesergőknek az enyhület és vigasztalás igéit hirdetnem. De aligha voltam nehezebb helyzetben, mint most, amikor Dr. Gál Kelemenné szül. Fekete Ilona koporsójánál állok. Engem több mint 50 esztendő feledhetetlen drága emléke köt a megboldogulthoz. Én ismertem azt a jó szivet, amely annyi szép és nemes érzésnek volt a forrása, de amely később annyi aggodalomra és bánatra adott okot. Láttam őt az ősi családi otthonban, ahol a gondos szülők, mint gyönge virágházi növényt, mint fesledező rózsabimbót ugy ápolták és még a szél lebbenéstől is oltalmazták. Láttam, amint a szerető testvérek becéző szeretettel vették körül. Láttam, amint jóságával és kedvességével elbüvölt mindenkit, aki közelében volt. Azután láttam, mint odaadó hitvestársat, aki, mint a harmat a virágra, a napsugár a kalászra, olyan hatással volt férjére, akivel 45 év sok öröme és keserüsége, sikere és csalódása ugy egybeolvasztotta, hogy a két test egy lélekké változott. Láttam, mint önfeláldozó családanyát, aki lemondott az élet minden öröméről és külső gyönyörüségéről, azért, hogy férjét és gyermekeit annál jobban boldogithassa. Ezért én teljes mértékben átérzem a veszteség sulyát, amely gyermekkori jóbarátom lelkét szaggatja most, amidőn bucsut kell mondania annak, akivel kéz a kézben, állandó egyetértésben járta az élet utjait. Ezért nehéz az én helyzetem. Mert vannak temetések, ahol a megnyugtatás és vigasztalás beszéde még jobban felkelti a fájó és keserü érzéseket. Ilyenkor legjobb volna a koporsóra borulni és átadni magunkat a csendes bánatnak, a néma fájdalomnak.

De a férj és édes apa bánata mellett átérzem a gyermekek fájdalmát is, akik mint szomoru füz a sirhalomra, ugy borulnak rá a koporsóra, mert ők az édes anyát temetik. És ebben minden meg van mondva. Hisz ezen a földön a legszebben hangzó szó: az édes anya. E szó hallatára a leggyöngédebb és legnemesebb érzelmek és emlékek ébrednek mindnyájunk lelkében. Az édes anya a legelső lény, akit megismertünk. Ő csókolta le a legelső könynyet szemeinkből s az ő mosolygására jött az első mosoly ajkunkra. Tőle tanultuk az első szót szépen zengő anyanyelvünkön

s ő tanitott meg az első dalra és imádságra. Ő táplálta a legtöbb reményt életünkhez, s ő aggódott a legtöbbet miattunk. Az édes anya szeretete a legtisztább és legönzetlenebb szeretet ezen a világon. Olyan, mint a kristálytiszta forrás vize, mely kifogyhatatlan. Nincs szerencsétlenebb teremtés, mint az árva, aki nem mondhatja azt, hogy édes anyám. Ezért mondják, hogy keserü az árvaság kenyere. A legönzetlenebb szivet akkor veszitjük el, amikor az édes anyánkat temetjük. Ekkor ér legelőbb az a fájdalom, amelyet az ő részvéte és vigasztalása nélkül kell elszenvednünk.

De az édes anyák kezében van letéve az egyházak, a nemzetek és az egész társadalom jövője. Az anyai sziveken keresztül csörgedez az az áldott forrás, mely a jövő fejlődését van hivatva táplálni. Tiszteljétek és becsüljétek az édes anyákat, mert *hősök* ők, akik életük kockáztatásával adnak uj életet; *mártirok*, akik minden uj életért életük egy darabját áldozzák fel.

Ilyen hős és ilyen mártir volt Dr. Gál Kelemenné, akinek igaz, hogy többszörös öröm jutott osztályrészébe, de fájdalma és aggodalma is többszörös volt. 10 gyermeknek adott életet, akik közül egyet eltemetett. Amig férjét hivatása és a közügyek szolgálata elszólitotta a családi otthonból, addig egyedül az ő vállaira nehezültek a nevelés gondjai és kötelességei. S hogy szépen megfelelt anyai hivatásának, azt mutatják a jól nevelt gyermekek, akik közül nem egy a társadalomban előkelő helyet vivott ki magának. Mi volt mindezért a jutalma? Oh hát vár-e jutalmat a madár daláért, a virág illatáért? Az édes anya sem a háláért és jutalomért áldoz és szeret. Az édes anya nem ismer más törvényt, mint azt, hogy nekie szeretnie kell. Szeretnie még akkor is, ha kigyót melengetne kebelén. De az Isten gondoskodik a hüség jutalmazásáról. Ez a jutalom nem maradt el itt is. Isten jó férjjel áldotta meg. E mellett mint a gyümölcs a fának, a kalász a földnek: ugy a jó gyermekek is dicsőségére vannak a szülőknek. Ezt az örömet, ezt a dicsőséget érezhette lelkében, amikor rámutathatott 9 élő gyermekére s elmondhatta a római anyával: „ezek az én kincseim". Az öntudat nyugalma s az emberek megbecsülése mellett ez volt hüségének földi jutalma. Azzal a nyugodt tudattal távozhatott el e földi világból, hogy teljes mértékben eleget tett anyai hivatásának. Hisszük, hogy e mulandó földi jutalma után megtalálja azt az örökkétartó égi jutalmat is, melyet a biblia igy fejez ki: „az igazak fénylenek, mint a nap az ő Atyjuk országában". Ezt a mennyei jutalmat kivánja érzékelhetővé tenni a Jel. könyvének irója az alapigében: „És láttaték nagy jel az égben: egy asszony, aki a napba vala felöltözve, és lábai alatt vala a hold, és az ő fején 12 csillagból korona". Oh lehet-e ennél szebb jutalma egy szép és tiszta életnek? Lehet-e ennél magasztosabb megdicsőülése egy édes anyának, aki olyan sok áldással gazdagitotta ezt a szegény földet?

Az élő Isten jóságában és igazságosságában vetett rendithetetlen hittel veszünk tőled bucsut. Előbb azonban imádkozzunk.

Özv. Aranyosrákosi Létay Domokosné sz. Radicsfalvi Török Etelka életének 88, özvegységének 30. évében hosszas szenvedés után február hó 6-án meghalt. Munkás és önfeláldozó nemes lélek volt, aki nemcsak családjának, hanem mindenkinek jóltevő angyala volt. Halálát gyermekei, unokái, dédunokái, valamint a rokonoknak nagy száma gyászolja. Dr. Szathmáry Miklósné szindi lelkész neje édes anyját gyászolja az elhunytban.

Vernes Ferenc S. toroczkói birtokos, az Unitárius Egyház Főtanácsának képviselő tagja, az egyházközség presbitere, takarékpénztári pénztárnok, a „Hangya" szövetkezet elnöke, sokoldalu munkás életének 75-ik évében, február hó 13-án türelemmel viselt szenvedés után jobblétre szenderült. Egyházának, községének egy félszázadon át szolgálatában állott s azok előmenetelére és felvirágoztatására nagy gondot fordított. Benne egy értékes, munkás unitárius élet szállt át az örökkévalóságba.

Geley Antal. Nem utolsó, de egyik szomoru áldozata a világháborunak Geley Antal, aki kolozsvári főgimnáziumunk érettségi vizsgájáról ment a harctérre s mint önkéntes végigszenvedte a háboru összes borzalmait a szibériai fogsággal együtt. A háborubúl mint főhadnagy tért vissza és itthon szép jövő várt volna rá, de az erős, férfias akarat hiányzott belőle. Betegen, szegényen, koldusszegényen halt meg Kolozsváron és f. január 23-án temették el. A temetési szertartást Csifó N. László lelkész afia végezte, megható, megrenditő beszédben méltatta Geley életét. Minden elismerésünk és tiszteletünk szálljon Végh József afia, az Ellenzék szerkesztője felé, aki igazi unitárius lélekkel állott Geley Antal utolsó utja mellé s a hatóságoknál kikérte, elintézte, tisztességes temetést rendezve, megóvta a közös sirba helyezéstől. Költségekre gyüjtést rendezett barátai és az Egyház között s külön sirba helyeztette szerencsétlen unitárius afiát. Geley Tóni nyugodjál békében és hálás szived a tulvilágon is dobbanjon szeretettel Végh József afia felé. *H. S.*

Derzsi Mihály nagysolymosi egyházközségünk több mint félszázadon át éltető lelke és világi apostola 82 éves korában hosszas betegeskedés után január 18-án elhunyt. Biblia ismerése, nagy olvasottsága és bö'cs belátása földmives társai előtt tisztelté tették. Községének is egyik szellemi irányitója. Minden figyelmét családja előhaladása mellett, amit kivánt jóllétre emelt, egyházközségünk fejlődése és megerősödése képezte. Legboldogabb volt, amikor kicsiny templomunkat megnyitva láthatta és amikor abban harmoniumunk megszólalt és annak hangjai mellett emelhette lelkét egy Istenünkhöz, kellemes hangját egyre sulyosabbá váló betegsége miatt nem sokáig élvezte. Adja Isten, hogy fia és unokái hasonló szellemben munkálkodjanak egyházunk előmenetelén. Legyen pihenése csendes, emléke áldott!

A gyümölcstermesztés fontossága.

— Gyerkes Mihály ny. ig. tanító értékes munkássága. —

Az udvarhelymegyei gazda előtt nem ismeretlen az az értékes munkásság, melyet Gyerkes Mihály a magyar gazdaság előmenetele érdekében kifejtett. Sőt a megye határait messzi tulhaladta a hirneves irodalmi és általános közművelődési munkássága révén. Különösen nagy jelentőségű a mostani viszonyok között a „Gyümölcsfák ültetése és védelme" cimű munkája, amely ebben a nemben ma a legkiválóbb szakkönyvek közé tartozik s az udvarhelymegyei viszonyok között ugyszólva nélkülözhetetlen könyv is.

Gyerkes Mihály nagyszerű érzékkel megtalálta azt a munkateret, amely a legnagyobb hasznot hajthat a falusi gazdaközönségnek. Felismerte azt, hogy Erdélynek földje adja a legzamatosabb gyümölcsöt. Okos gazdálkodással a legelsőbbrendű gyümölcsöket lehet előállitani, melyek a világpiacon is versenyképesek lesznek. Minden ciheres, bokros helyet, amely kevés vagy semmi hasznot nem hozhat, gyümölcstermelésre alkalmassá lehet tenni. Hogy miképpen, azt sok alkalommal elmondotta Gyerkes Mihály, midőn arra alkalmat talált. Az elmult évtizedben talált is alkalmat, mert korábban a Gazdasági Egyesület, azután pedig a Mezőgazdasági Kamara keretében tartott propaganda előadásokat, máskor meg tanfolyamot is. Most ujabb rendelkezések szerint csak az agronomok tarthatnak a falvakban előadásokat, s ezért Gyerkes Mihály leszorult bizonyos tekintetben arról a munkatérről, amely neki igazi eleme s amely uton oly sok szolgálatot tett gazdasági életünk előmozditásának. Azonban aki igazán akar munkálkodni a jó ügyért, az megtalálja a módot a segitésre. A miniszteriumtól engedélyt nyert arra, hogy a gyümölcsoltványokat beszerezhesse és árulhassa (Comerțul de Produse „Batul" Odorheiu cimen). Ezen az uton teljes jó oltványokat azzal együtt kiváló szaktanácsokat lehet kapni mostan Gyerkes Mihálytól, ha az ember Udvarhely közelében lakhatik.

Az élet nehéz gondjaiban, a jövő bizonytalanságaiban csak ugy remélhetjük fajunk fönnmaradását, ha megtanuljuk azt, amit az idő tőlünk követel. Egy régi francia közmondás szerint, akinek nincsen meg a korához való esze, annak megvan a korával járó minden nyomorusága. Meg kell értsük a kor intő szavát. Mint minden téren, a gazdaság terén is tudásra, művelődésre van szükség. A gazdálkodás nemcsak a legszebb és legegészségesebb, hanem nagyon sokoldalu ismeretet, ügyességet és testi erőt tételez fel. A mai világban sokat, nagyon sokat kell termelnünk, hogy a világ versenyében le ne maradjunk. Erre tanitanak minket a szakképzett gazdák; kiváló hivatást tölt be ebből a szempontból a mi földmives iskolánk Székelykereszturon. Tanuljunk azoktól, akik a helyes utat megmutatják a tanulásra.

Emlékeim. 5. közlemény.

Eszembe jut egyik kiváló egyetemi tanárom Dr. Réz Mihály. 1914-ben második jogi alapvizsgám alkalmával többek között a következő kérdést adta fel: mondja meg, hogy a magyar közjog fejlődését a multban, valamint a jelenben mi irányította és irányitja?

Szokása szerint idegesen járt fel és alá, hallgatva fejtegetésemet, de egyszer csak megállt, mereven szemembe nézett és nyomatékosan igy szólt: a koreszme. Nyomban más kérdést adott fel. Akkor nem tulajdonitottam nagyobb jelentőséget szavának, de az a meggyőződés, mellyel azt kimondotta, sokszor gondolkozóba ejtett. És azután olyan sokszor igazat adtam neki. Igazat adtam akkor is, midőn egyik székely falucskát a másik után látogattam; midőn szemembe tünt egy-egy karcsu torony és annak tetején magasan kiemelkedő gömbje, mely az unitárius felfogást jelképezi: a tudománynak, a haladásnak nincsen vége.

Igazat adok, ha nézem Krisch Aladár: „A vallásszabadság kihirdetése" c. festményét, amint az 1568-i tordai országgyülésen Dávid Ferenc ihletett lelke hatása alatt az erdélyi rendek kimondják: a hit Isten ajándéka, senkit hitéért üldözni nem szabad. Vajjon e törvényt és az unitárius vallást nem-e a „koreszme" hozta-e létre, hogy legyenek világitó mécsesei Erdélynek. Ami a katholikusoknak: Róma, a lutheránusoknak: Wittenberg, a reformátusoknak: Genf, az nekünk Kolozsvár. A mi vallásunk itt született meg, s rendeltetése, hogy őrködjön Erdély felett s ha szükséges odakiáltsa: szeressétek egymást.

Az unitárius vallás mindig betöltötte hivatását, bár sok megpróbáltatáson ment keresztül, Igaza van Dr. Gál Kelemen történetirónknak abban, hogy az erdélyi unitáriusoknak nem 1918-tól kezdődik kisebbségi sorsuk. Alig hogy csodálatos gyorsasággal meghóditja Erdély földjét, már 1571-ben János Zsigmond halála után azonnal megkezdődik elnyomatása. Az unitárius iratokat elégetik, ujakat kinyomatni nem engednek. Ámde az eszmét fel nem tudják tartóztatni. Mindig akadtak az unitáriusoknak támogatói. Bethlen Gábor kijelentése szerint, ha az 1568—1571-i vallásszabadság törvényére meg nem esküdött volna, eltörölné az unitáriusokat. És mégis uralkodása alatt testvére Bethlen István támogatásával kinyomatják az unitáriusok Enyedi György kiváló munkáját az: Explicatiot, mely mozgásba hozta a tudományos világot. Nem csak a hazai irók, hanem a külföldiek is igyekeznek megcáfolni. Azonban irásaik inkább gunyolódás, mint cáfolat. Állitólag e műnek egyik példánya a vatikáni könyvtárba is eljutott, hová elhelyezték „Legyőzhetetlen ördög cimen".

Majd a Habsburg uralkodók alatt elszedik iskoláinkat, templomainkat, de II. József felvilágosult szelleme a hagyományos Habsburg katholikus reakció ellenére védelmébe veszi az unitáriusokat. És ez nem csak szánalom volt az elnyomott és leszegényi-

tett egyházunkkal szemben, hanem hitvallás annak igazsága mellett. Ezt bizonyitja kiadott türelmi rendelete és az a kivánsága, hogy az unitárius diákok imádkozzanak érette.

A türelmi rendelet kiadása fordulópont egyházunk életében. Annak a sok templomnak és iskolának elvétele gondolkozóba ejtette még a katholikusokat is. Keresték az utat, hogy azokért kárpótolják egyházunkat. Ha figyelemmel kisérjük a történelmi egyházak irodalmát, csodálatos változást látunk. A türelmi rendelet után az eddigi csupa lekicsinylés és gúnnyal szemben, egyházunknak több védelmezője, sőt mondhatjuk meggyőződéses szószólója akadt. És, hogy azok a felvilágosult szellemek mind nem tértek és nem térnek az unitárius vallásra, azt a „koreszme" magyarázza meg. A mai felvilágosult ember nem a szertartásban látja és keresi meg lelkének megnyugvását, hanem jobb énje teremti meg Istenét, kiben bizik, kihez imádkozik; s ha ez a felfogása hivatalos egyházának dogmájával nem is egyezik meg, de babonás félelmével, vagy családi tradiciója következtében nem meri hivatalosan is kinyilvánitani.

Ilyen gondolatok között érkeztem meg Székelykeresztúrra; csodaszép uj gimnáziuma büszkeséggel töltött el. De tovább mentem, a mult vonzott a régi gimnázium felé s belépve abba, ismét diáknak éreztem magamat. Lelki szemeim előtt megjelenik Sándor János igazgatóm tiszteletet parancsoló alakja, amint a szobák vizsgálatát megkezdve, mindenkinek szemébe néz, igyekszik kifürkészni legrejtettebb titkait, hogy atyai tanácsokkal elláthassa. Szinte látom, amint egyik deák veszi a kefeseprüt és hármat koppantva a menyezeten, a felső sornak jelzi a vizsgálatot. Egy fél óra mulva megszólal a kis csengő, az ökonomus szalad az igazgatói lakásra, hogy átvegye a rendeletet. Lábmosás este, hallszik a rendelet. A vacsora vig, mivel szombat hetivásár volt, a székely anyák sok minden jót hoztak gyermekeiknek. A jó vacsora és lábmosás után elálmosodva már alig várják a féltizet, hogy lefeküdhessenek. Alig mult el kilenc óra két perccel, az egyik bátor diák szép lassan, lábujjhegyen a felügyelőtanári szoba elejébe oson, megfogja a csengő nyelvét s kétszer odavágja, azzal egy merész ugrással tiz lépcsőt átugorva eltünik. Csép Miklós felügyelő tanár kilép és szitkozódik, hivja az ökonomust, azonban a diákok nem veszik komolyan a felügyelő tanár haragját, mindenik ágyát vetve örömmel készül lefeküdni.

Éjjel 11 óra után, mikor a diákság lecsendesedve alussza az igazak álmát, egy kis lámpával kezében ismét megjelenik Sándor János, de már nem azzal a szigoru arccal, hanem atyai szeretettel. Végigjárja a szobákat ujból, megvizsgálja az ágyakat, hogy mindenki jelen van-e? betakargatja az alvó kis diákokat, kik álmukban mosolyognak, mert az édesanyai ölelő karokat érzik.

Másnap, vasárnap reggel 8 óra után, az igazgatói lakás felé megy egy kis román diák. Meglátja a cseléd és jelenti. Az igazgató mosolyogva fogadja, tudja hogy miről van szó. A kis gyer-

mek elpityeredik: „igazgató nem jöttek be, eressz haza, mert éhes vagy.“ Sándor János igazgató szeretettel leülteti és enni adat neki. Azután az ökonómus után csergetve meghagyja, hogy egy nagyobb diák kisérje haza, de estére mindketten visszajöjjenek.

Templomozás előtt ismét megszólal a kis csengő s az ökonomus örömmel jelenti: az igazgató ur üzeni, hogy ma délután senki el ne távozzon, mert megnyitja a kertet.

A diákok felkészülnek, előkeresik tarisznyájukat, vagy akinek nincsen, lehuzza párnahuzatát. Délután 4 órakor Sándor János igazgató kinyitja a kert kapuját és a sok deák beözönlik, egy-egy fára 2—3 is felmászik s már szedik is az almát. Az igazgató boldogan szemléli. Mikor mindenkinek megtelik tarisznyája, kettőt sipol és a diákok kivonulnak s ő gondosan bezárja a kaput, nehogy valaki a közvagyont bánthassa.

Buzogány Kálmán.

Az Egyházi Képviselő Tanács hirei.

Február hó 8-án, összesen 11 órás ülésben a főtisztelendő Püspök és Dr. Gál Miklós főgondnok urak vezetése alatt a Tanács 66 pontból álló tárgysorozat keretében tárgyalta meg az Egyház egy hónap alatt felmerült jelentősebb kérdéseit. Az alábbiakban csak vázlatosan soroljuk fel az ezen gyülésen előkerült fontosabb határozatokat:

1. Dr. Mikó Lőrinc egyházi titkár hosszu és kimeritő jelentésben számolt be az elnökileg elintézett ügyekről, majd ismertette a a főtanácsi határozatokat, melyekkel kapcsolatban az elintézést, illetőleg végrehajtást eszközölni kell.

2. *Pataki András* jószágfelügyelőségi elnök a Bors-hagyaték ügyeivel kapcsolatban jelentette be a hármas-bizottság egyes kérdésekben elvégzett munkáit, majd felolvasta azt a jegyzőkönyvet, melyet a hagyaték általános megvizsgálására kiküldött 6-os bizottság állitott össze. Ezen jegyzőkönyvvel kapcsolatban a Tanács az előterjesztésnek megfelelően tudomásul vette, hogy a bizottság munkája még nincs befejezve s különösen a hagyaték jogi ügyletei kivánnak behatóbb vizsgálatot.

A Tanács a gazdálkodásra vonatkozó előterjesztések vétele után ugy határozott, hogy amennyiben erre alkalmas és a jószágfelügyelőség által elkészitett feltételeknek megfelelő bérlő jelentkezik, a szindi gazdaságot bizonyos időre bérbe adja. Lapunk más helyén ezzel kapcsolatban hirdetés is van.

3. Jószágfelügyelőség jelentette, hogy a Sora-céggel a bérmegállapitás folyamatba van s nemsokára erről jelentést is tehet. Itt emlitjük meg, hogy végre a viszonyok nehézségei miatt a vámhivatalnál késlekedő és a nagy bérházhoz annyira szükséges személyfelvonó megérkezett. Ennek a közvetlen eredménye mutatkozik, ugyhogy a jószágfelügyelőség az uj bérház minden lakását

már kiadta és csupán a vasuti jogügyi osztály szerződésénél a vezérigazgatóság formális jóváhagyása van még hátra.

Pataki András jószágfelügyelőségi elnök arra való hivatkozással, hogy lelkészi munkáiban eddigi helyettese, Dézsi Zoltán énekvezér katonai szolgálatra hivatott be, kérte Tanácsot, hogy mentse őt fel jószágfelügyelőségi teendői alól, de különösen a Bors-gazdaság vezetése alól. Tanács, bár méltányolta Pataki András indokait, melyek váratlanul nehéz helyzetbe hozták egyházközségi munkáiban, még sem adhatott helyet ennek a kérésnek.

4. A Szervezeti Törvény reformjának előkészitési munkálatait az E. K. Tanács a kodifikáló bizottságra bizta azzal, hogy az vegye tekintetbe a már eddig ilyen vonatkozásban elvégzett munkát.

5. Egyházi titkár afia jelentette, hogy Dr. Mikó Imre értesitette az Egyház vezetőségét, hogy a kormány a lelkészek kongruáját most már januártól visszamenőleg lényegesen emelni határozta. Örömmel vette Tanács tudomásul ezen kormányintézkedést s további lépések megtételére megbizta Elnökséget.

6 Főtisztelendő Püspök ur a Misszió-bizottság által már általánosan megtárgyalt azon tervét adatta elé, mely szerint márciusban, a husvétutáni napokban a kereszturi egyházkörben elkezdi az Egyház benső megszervezését azáltal, hogy keblitanácsosi értekezletet rendez. Ezen értekezlet részletes programja már ki van dolgozva s a helyi vezetők az engedély iránti kérést már benyujtották. Az értekezleten jelen lesznek a kör összes keblitanácsosai és lelkészei, mivel a kétnapos értekezlet befejezésekor Püspök ur a lelkészi karral is kiván találkozni.

7. Az Énekeskönyv és a Káté átdolgozásával kapcsolatos tennivalókat a Lelkészkör felterjesztését is tekintetbe véve, a Tanács a Nevelésügyi Bizottságra bizta. Itt jegyezzük meg, hogy az Iratterjesztő raktárán lévő összes énekeskönyvek elfogytak s kérjük a lelkész és énekvezér urakat, hogy mindaddig, mig ujabb értesitést nem kapnak, énekeskönyvet ne is kérjenek, mert a sok nemleges válasz felesleges munkát jelent az Iratterjesztőnek.

8 Ürmösi József püspöki titkár nevelésügyi előadó a főgimnáziumaink, leányotthonunk, könyvtárunk belső ügyeivel kapcsolatban tette meg előterjesztéseit. Ezen ügyekkel Tanács behatóan foglalkozott s az egyes kérdésekben határozatokat hozott.

9. E. K. Tanács tudomásul veszi a vargyasi és az aranyosgyéresi egyházközségek ingatlan vásárait. Utóbbi egyházközség ezen vásár által templomhelyhez jut, ami őszinte örömöt jelent Egyházunk vezetőségének, de egész anyaszentegyházunknak. Adja Isten, hogy a megvetett templomalap további buzgó erőkifejtésre sarkalja az aranyosgyéresi lelkészt és hiveket.

10. Köszönő iratot küldeni határozott a Tanács egyrészt Dr. Elekes Domokosné Őméltóságának azon gyönyörü adományáért, melyet egy szószéktakaró formájában 10.000 Lei értékben a kereszturi egyházközségnek juttatott, másrészt Derzsi Béla, László, Amálka és Margitnak, akik ugyancsak 10.000 Lei értékben ugyan-

ennél az egyházközségnél a hősök emléktábláját művészies kerettel látták el. Adja Isten, hogy anyaszentegyházunk sok ilyen gazdag lelkü hivét ölelje keblére és sok ilyen áldozatos szivet találjon Isten segedelmével boldogságot ez Egyház életmunkájában.

11. Egyházi titkár afia ugyancsak ezen gyülésen jelentette be Br. Bánffy Ferencné Őméltósága azon 30.000 Leies adományát, mely összeget az Irisz-telepi missziós épitkezés és berendezés céljaira fizetett be pénztárunkba. Egyben irásban kivánta tudomására hozni a Tanács nemes adományozónak, hogy ezen épitkezésnél örömmel venné elgondolásait. Ezen adományt Tanács a Főtanácsnak bejelenteni határozta. Legyen a jószivü és nemes adakozón Istennek szent áldása.

12. Emlékezetes és nagy nap marad a Tanács tagjai számára az a pillanat, melyet Dr. Gál Miklós főgondnok ur és Dr. Varga Béla püspök ur szerzett megkapó, őszinte, önmagától adandó ténykedésével. A Tanács a komjátszegi egyházközség egy kérését tárgyalta, melyben a Nagy Balázs-féle hagyatékból (legelő) egy temető-terület használatának átengedését kérte. Tanács ezen kérésnek ugy tett eleget, hogy tekintettel a nemes célra, nagyon méltányosan 2000 Leibe állapitotta meg a terület árát. És ekkor Egyházunk két lelkes vezére szinte egyszerre, egyenlően megosztva a nemes terhet az E. K. Tanács asztalára tette a temető árát. A fentebb emlitetteknél számszerint kisebb adományt jegyzett fel az E. K. Tanács, de a pillanat vallásos megérzéséből olyan önmagától született vezetői megnyilatkozás hatványozott értéket ad annak. Áldja meg a jó Isten a mi vezetőinket és áldja meg a komjátszegi egyházközség népét és buzgó lelkészét, ki minden nagy igyekezettel épiti ezt a kicsiny unitárius fészket.

13. A Tanács ezek után egyházközségek külön ügyeit és egyesek magánkéréseit tárgyalta és hozott ezekben határozatot. A beható és részletes tanácskozás 9-én d. e. 1 órakor ért véget.

Dr. Fikker János.

Egy kiváló jóltevő. *Özv. Bochdál Károlyné* szül. *Lőrinczi Karolina* a kolozsvári és vargyasi egyházközségnek egy rendkivül diszes szószéktakarót ajándékozott 10.000—10.000, együtt 20 000 (huszezer) Lei értékben. Vargyason még papi széktakarót is adományozott édes anyja emlékére. Vargyason az adományozás a Nőegyletet hasonló jó cselekedetre inditotta, amennyiben az ottani Nőegylet elhatározta egy urasztali teritőnek a beszerzését. Isten éltesse még sokáig a jókedvü adakozót, hogy jótettének gyümölcsét: Isten áldását és az emberek méltányló elismerését sokáig élvezhesse.

Nagy Sándor abásfalvi lelkészt Józan Miklós püspöki vikárius ur a kocsordi gyülekezet rendes lelkészének nevezte ki. Ezen egyházközség január 14-én tartott közgyülésében anyaegyházközséggé alakult s ezen alakulását a felsőbb hatóságok jóvá is hagyták. Uj lelkésznek uj munkamezején, ahol gyönyörü missziós hivatás nyilik számára, sok szerencsét kivánunk s reá és unitárius gyülekezetére Istennek áldását kérjük.

TŰZHELY MELLETT

A magadét ne hagyd.

Abban az időben történt, amelyből az alábbi adoma maradt fenn.

A baróti református esperes, kurta kötélre fogván a cigányt, a vallás alapvető kérdéseivel jól megtömvén annak boglyas fejét, azzal bocsátotta el a rákvörösre főtt, csuromvizessé izzadt, füstös és felettébb jámbor menyországi palántát, hogy nyolcad napok multával okvetlenül megjelenjen előtte, megmutatandó az eddigi áldásos megmunkálás eredményét. Minek is a cigány annál inkább sietett eleget tenni, mivel a sikeres examen után bizonyos földi jutalmazásokra is kilátása volt, maga a nagytiszteletü esperes ur személyesen mutatván meg neki a kamrában azt az avas sódort, mely arra lett volna rendeltetve, hogy testi mivoltában is táplálja és rövid ideig bár, a rajkók öröme légyen. Megjelenvén a kitüzött időben, a nagytiszteletü esperes ur legelőször is a legsarkalatosabb kérdést szegezte neki.

— Mondd meg fiam, hogy hány Istent hiszünk mi?

— Hármat, — hangzik a határozott válasz.

— Helyesen van fiam, most már sorold fel az Isten három személyét, — üti helyre a helyreütni valót esperes uram.

A cigány, mintha a mennyezet füstös gerendájáról olvasná, hunyoritás nélkül kezdi sorolni:

— Azs Isten azs égben, a csásárné Bécsben s Daniel István uram a sékben.

— Hát cigány, — kérdezi tovább a tréfára hajló esperes, — mit gondolsz, ezek közül melyik a hatalmasabb?

— Hát istálom, azs Isten igen hatalmas, de azs ég is igen messe van. A csásárné is hatalmas, de Bécs is elég távol van. Hanem Daniel István uram itt lakik a sékben . . .

Hát, mondom, abban a régi jó tréfás időben történt, amikor az elveszett jószágra nem lehetett többé számitani, mert ha más falu határára talált bódorogni, ott megfogták, megnyuzták, amit megenni nem tudtak, azt beitták s igy igen vigan lakozának a szomszédos székely communitások lakói.

Történt pedig, hogy a vargyasiaknak egy igen kitünő és sok dicsekvés tárgyát képező bikája elmaradván a csordától, elbódorgott messze be az almási határba. Ejtő kő nyakán keresztül egészen a Hidegaszó patakáig. Itt bukkantak reá az almási határpásztorok s miután hasztalan próbálták behajtani az elvadult állatot, egyikük elszaladt a nem messze kaszálgató Rigó Jánoshoz, akiről tudva levő volt, hogy soha a kapuján is ki nem lépett a

puskája nélkül. Az öreg aztán egy-kettőre elintézte a bika dolgát. Hamarosan rudra került a bőre s a nyársak pedig megteltek a szén fölött piruló izletes szeletekkel. A jó pecsenye hire nagy helyről oda csalta az embereket.

A hirnek azonban az a természete van, hogy nemcsak egy irányba halad, hová nem kéne, oda is eljut. Estére, mintegy megbolygatott méhkas, ugy megzudult az egész Vargyas. A felháborodás, mint tavaszi olvadáskor az ár, ugy nőtt, hömpölygött és fenyegetett. Öklök emelkedtek a levegőbe, szemek borultak vérbe s a bosszu vágya lassan fátyolt huzott az értelem elé. Ekkor érkezett a feldühödött tömeghez Daniel István főkirálybiró uram. Intésére elcsendesült a zaj.

— Emberek, pitymallatkor mindenki itt legyen, én is itt leszek. Megyünk Almás ellen. Ásó, fejsze a kézbeli.

A nap csak akkor rugta fel piros paplanát az égre, amikor főkirálybiró uram valami 50 ember élén megindult a Vargyas völgyén fel az almási barlang irányába.

Ejtő kő nyakán elosztotta embereit egy jó hajitásnyi távolságra egymástól.

— Amit innentől kezdve elfoglalunk az almási határból, az ezután Vargyashoz fog tartozni. A bika ára, — tette hozzá még magyarázólag s azzal széles karéjban indult meg a menet a Hidegaszó pataka felé.

Azonban az almásiak is megszentettek már valamit a közelgő veszedelemből, de még csak vagy 15 ember gyült össze a patak mellett. Izgatottan latolgatták a helyzetet, de a védekezést a tulerővel szemben lehetetlennek tartották. Csak Rigó János szivta nyugodtan a patak parton egy mogyoróbokor tövében hüséges társát, az öblös cseréppipát. Térdén keresztülfektetve az elválhatatlan bajtárs, a megtöltött puska. Keze néha tétován simogatta meg a cső hideg vasát. Akkor sem mozdult, amikor a vargyasiak egy csoportja a patakhoz érkezvén, a két falu népe a két parton agyarogva állott szemben egymással, halállal fenyegetve egymást. Csak akkor állott fel, szorosan megmarkolva a puskát, amikor a főkirálybiró is oda érkezett. Ekkorra már az almásiak csoportja is valamit erősödött, de Vargyas sem hagyta magát. A főkirálybiró árnyékában amugy is biztositva érezték magukat.

— A patakon pedig tul kell menni, — adta ki az utasitást a főkirálybiró.

Erre előlépett Rigó János is. Fegyvere a vállhoz emelve, célba helyezve.

— Aki a patakon tul lépik, halál fia, — mondotta. Szavai ugy kopogtak, mint a jégeső a zsindelytetőn. Mint egy élő tilalomfa állott a parton. A tul lévők riadtan hökkentek meg, csak a főkirálybiró lépett egyet előre keményen.

— Figyelmeztetem Tekegyelmedet, főkirálybiró uram, hogy ha még egyet lépik erre, az lesz az utolsó lépése ez életben, — zugott a patakon keresztül a kemény szó.

A főkirálybiró megállott. Szeme élesen kapcsolódott a vele szemben álló szemébe. De az rebbenés nélkül állta. A kinos csendben még a madár is ijedten rebbent más felé. A szivek szinte a torokban kalimpáltak.

— Tudod ki vagyok én? — csattant élesen a főkirálybiró hangja.

— Tudom, de ha még egyet lépik Tekegyelmed,senki sem lesz.

A szem sem rebbent, a kéz sem rebben, a szó sem rebbent. Igy néztek nehány sulyos percig szembe egymással. Aztán megmozdult a főkirálybiró. De nem előre, hátra lépett egyet s embereihez fordulva, kiadta a rendelkezést, hogy ebbe az irányba huzzanak határhalmot, senki a patakon tul ne lépjék, mert az almási határ, ez pedig mától fogva vargyasi birtok. Lassan elgondolkozva lépegetett haza felé.

Rigó János sem tért vissza a kaszálóra. Szó nélkül, mintha észre sem vette volna, hogy falusfelei félrehuzódva, magára hagyták, hazament. Arra sem szólt semmit, hogy csak esti sötétben s akkor is nyugtalanul tekingetve szerte-szét, suttogva szólt hozzá nagyritkán valaki. Semmi szava nem volt akkor sem, amikor harmadnapra hivatalos idézést kapott a főkirálybiró elé. Csak a fegyverét vette elő s gondosan megtisztitva, megtöltötte.

— Az oktalan állatot legalább megbosszulják, — szürte keresztül a fogai között egyszer. — De én a magam dolgát elrendezem, — csapta le a puska agyát az eresz földjére s keményen felegyenesedett, mint a csaptató sulyától megszabadult szálfa. Rebi nén, a felesége, nemhiába leste napok óta a szót, meghallotta a halk mormogást is. Sirva, jajveszékelve esett neki, nehogy valami bolondot tegyen, nem elég, hogy szembe állt a főkirálybiróval? Kiért, miért? Hiszen most láthatja, hogy mindenki magára hagyta nagy bajában. Miért volt neki drágább a birtok, mint másnak, miért nem tudta hagyni, mint más? Most kacagtathatja magát a faluval.

— Ne lefetyelj, hallod-e, — vágta el a megindult szóáradatot s kifordult az ajtón. Lassan lépegetett Vargyas felé, mint aki nagy terhet cipel. Egyszer, valahol a Merke megett megállott elfünődve.

— Akkor meghal, — szürte le hangosan eddigi gondolatai eredményét s ettől kezdve, mintha nagy tehertől szabadult volna meg, megkönnyebbülten folytatta utját.

— Tegye le kegyelmed a puskát, — szólitotta meg a hajdu az ámbituson.

— Nem loptam én azt hékás, — szurt oda mogorván s keményen megkopogtatta az ajtót.

A főkormánybiró hivatalos merevséggel ült az asztalnál. Előtte a ludtoll issza a kalamáris fekete vérét, az asztal sarkán egy nyitott ónkupa ásit, mellette két kisebb ivóedény unatkozik. Mindezt egyetlen gyors pillantással átfogta a szeme, aztán belekapcsolódott a főkirálybiró két sötét nézésü szemébe.

— Kegyelmed hogy mert fegyvert fogni reám, — mordult a zordonan álló emberre.

— Az állat is védi a magáét, — felelte Rigó.

— És csakugyan meglő kegyelmed, ha tul megyek a patakon?

— Soha sem igértem olyat, amit meg nem tettem volna.

— Nahát csak támassza meg a sarokba azt a puskát, de ügyeljen, nehogy elsüljön, — mosolyodott el a főkirálybiró — azután jöjjön, hadd szoritsam meg a kezét. Aki megtudja védeni az ősi just, megérdemli. Aztán a békességre köszöntse el ezt a pálinkát. De jó lesz, ha megtanitja kegyelmed a falusfeleit is a maga jelszavára: a magadét ne hagyd el.

— Tudom én ennek a másik részét is, — gondolta, de hogy a bika eszébe ötlött, nem mondotta.

Ha valaki később kérdezte Rigó János uramtól, hogy mit végzett a főkirálybirónál, csak ennyit mondott: azt üzeni őkegyelme, hogy a magadét ne hagyd el. Akkor is sokan nem értették meg, aminthogy ma is sokan nem akarják érteni.

Simén Domokos.

Hiszem, hogy:

A világnak alkotója
s gondviselő megtartója,
az Isten egy mindenképen:
lényegében, személyében.
Minden ember édes atyja,
sorsunkat ő igazgatja;
megbünteti a rosszakat,
de a jóknak jutalmat ad.

Az emberek mind testvérek,
bármily nyelven beszéljenek.
Isten törvénye rendeli:
minden embert kell szeretni.
Ki mást megvet, üldöz, gyülöl,
nem várhat jót az Istentől.

Jézus Krisztus példaadónk,
az Istenhez utmutatónk.
Ő tanit meg, hogy kell élnünk,
hogy Isten fiai legyünk;
ő a tökéletes ember,
kit mindenben követünk.
Tanitása ut és élet
a bünösnek, szenvedőnek,
igazság az elnyomottnak,
enyhülés a bánatosnak.

Istenből áradó erő,
hitet, lelket erősitő
hatalom s fény a szent lélek.
Ez világitja elménket,
hogy jót, rosszat elválasszunk
s helyes, igaz uton járjunk;
ez buzdit a szépre, jóra
s vezet minden igazságra.

Istenországa a célunk,
melyet meg kell valósitnunk.
Hol igazság és szeretet
s jóság tölti be a lelket,
ott valósul meg ez ország
és kik szivvel ezt munkálják,
azok igaz keresztények,
Istennek tetszőn ők élnek.

Ha bün utjára tévedtem
s beszennyeződött a lelkem,
de megbánva vétkeimet
jóvá teszek hiven mindent:
Isten végtelen jósága
büneimet megbocsátja
s mint jó apa a gyermekét,
kegyelmébe fogad ismét.

Ami volt s van, meglesz mindig,
örökre el nem enyészik;
az élet is sirba szállhat,
uj alakban ujra támad.
Embervoltunk létalapja,
lelkünk el nem mulik soha;
ha bezárul földi létünk,
örökéletet remélünk.

ZOLTÁN SÁNDOR.

Sz. 70—1940.

U. P.

MEGHIVÁS.

Az Unitárius Egyház Főhatósága az E. K. Tanács 1979—1940. sz. határozata alapján 1940. év március hó 28. és 29. napjain, Székelykereszturon

PREZSBITERI KONFERENCIÁT

tart a székelykereszturi egyházkör prezsbiterei részvételével, melyre kérjük minden prezsbiter lehető megjelenését.

TÁRGYSOROZAT:

I. nap (március 28-án) délelőtt 9 órakor istentisztelet. Imádkozik: Ütő Lajos esperes.

D. e. ½10-kor ünnepélyes megnyitás (a főgimnázium nagytermében).

a) Dr. Fazakas Miklós f. ü. gondnok üdvözli az értekezletet.

b) Dr. Varga Béla püspök megnyitója.

D. e. 10 órakor: Unitárius egyházunk mai kérdései és a keblitanács. Előadó: Dr. Kiss Elek egyh. főjegyző.

½1 órakor: Közebéd.

D. u. ½3 órakor: A keblitanács az egyháztörténelemben. Előadó: Vári Albert teol. tanár.

D. u. ½5 órakor: A keblitanácsos és az egyházközség anyagi kérdései. Előadó: Pataki András várfalvi lelkész.

Este ½8 órakor: Műsoros estély.

1. Megnyitót mond: Dr. Elekes Domokos egyh. főgondnok.

2. Énekel egy egyházközségi dalárda.

3. Reményik Sándor: „Templom és iskola" c. költeményét szavalja egy székely leány.

4. Elbeszélést olvas fel: Gyallay Domokos főszerkesztő.

5. Magyar dalokat énekel: — — —

6. Előadást tart: Dr. Fikker János teol. dékán.

7. Józan Miklós „Déva vára" c. költeményét szavalja egy székely fiú.

8. Bezárót mond: Osváth Árpád köri f. ü. gondnok.

II. nap (március 29-én): D. e. 8 órakor: Ima. A keblitanácsos és az egyházközség vallás-erkölcsi élete. Előadó: Dr. Fikker János teol. dékán.

D. e. 10 órakor; A keblitanácsos és az egyháztársadalmi munka. Előadó: Simén Dániel teol. tanár.

Délben 12 órakor: Közebéd.

D. u. 1 órakor: Időszerü gazdasági kérdésekről előadást tart: Boros György gazd. isk. igazgató.

D. u. 3 órakor: Értekezletet bezáró istentisztelet. Imát mond: Péter Ödön egyházköri jegyző. Alkalmi prédikációt mond: Ürmösi József püspöki titkár. Konferenciát bezáró beszédet mond: Dr. Varga Béla püspök.

D. u. 5 órakor: Lelkészi értekezlet a püspök ur vezetésével. Az értekezlettel kapcsolatos megbeszélések.

Megjegyzések: A prezsbiterek részére szállásról és közebédről gondoskodunk.

Cluj-Kolozsvár, 1940. febr. 20. Dr. Varga Béla, püspök.

Február 18 án a Lupény-vulkáni egyházközségünknek meleg és bensőséges ünnepe volt. Ezen a napon bucsuzott el szeretett hiveitől *Simén Dániel* teológiai tanárrá választott lelkész és ezen a napon iktatta be hivatalába *Dr. Fikker János* teológiai dékán *Nyitrai Mózes* volt kocsordi lelkészt. A lelkes lupény-vulkáni hivek könnyes és nehéz bucsut vettek jó lelkészüktől s hálát adtak a jó Istennek, hogy mindeddig építő és áldozatos szivü pásztorokkal áldotta meg őket Isten. Uj lelkész és gyülekezet azért imádkoztak, vajha ez az állandóan termékenyebbé váló unitárius egyházközségi élet ezután is megtarthatná lendületes és bensőségesen vallásos iramát. A gyönyörü templomi ünnepély után, melyen Suka Sándor a lupényi egyházközség gondnoka igazán szép beszédben bucsuztatta volt lelkészt és üdvözölte uj lelkészt; a gyülekezet tagjai és a felekezetek (román-magyar-zsidó) kiküldöttei kedves és szeretetteljes közebéden vettek részt, melyen számos pohárköszöntő hangzott el. A jelenlevőket meglep'e az, hogy akkor, amikor két görögkeleti lelkész, egy görög kath. kanonok, egy róm. kath. esperes, a lengyel gyülekezet lelkésze, a lutheránus lelkész, a zsidó hitközség kiküldöttje mind megjelentek ezen kedves ünnepi ebéden, — a református egyházközség egyetlen kiküldöttje sem volt jelen. Mi, akik csak kivülről szemlélhetjük a lupényi belső életet, szomoruan állapitjuk meg ezt a tényt annál is inkább, mert kisebbségi sorsban élő végvári magyarok boldog együttmüködését apró személyi mozzanatukban látjuk gyengülni. Az ünnepség után a hiveknek és jelenlevőknek az volt az általános érzése, hogy Nyitrai Mózes és felesége Deák Berta komoly lelkesedéssel veszik át uj állomáshelyükön az unitárius munka irányitását s az egyházközségek buzgó világi férfiaival és nőivel együtt épitik tovább a végvári bástyát.

Dr. Szathmári János egyházi jogtanácsost katonai szolgálatra hivták be. Az egyház vezetősége távollétében részben Dr. Ürmösi Károly és részben Adorján Géza ügyvéd afiaival helyettesiti őt. Dr. Abrudbányay Géza jogügyi bizottsági elnök és Dr. Gál Miklós e. főgondnok szives szakvéleményeit és segitségét fokozott mértékbe veszik igénybe.

Dr. Dexter Róbert és felesége az amerikai Unitárius Társulat külügyi osztályának igazgatója európai tanulmányutra indulnak s Genfbe már február közepe táján megérkeztek. Körutjuk során az erdélyi unitárius egyházat is meglátogatják.

Balázs Ferenc-emlékünnepélyt tervez a Brassai Sámuel Unitárius Ifjuság május 20-án „Az erdélyi magyar falumunka apostolának és mártirsorsu hősének állit emlékezetet az a fiatalság, mely célkitüzéseiben Balázs Ferenc eszmei magvetéséhez hiven a nép szolgálatára akarja szentelni életét.“ Örömmel adunk hirt erről a szép vállalkozásról.

Az Erdélyi Gazdasági Egylet kiállitásán, amely február hó 19—24-ig volt Kolozsváron, a gazdasági élet különböző termékeivel találkoztunk. Sok látnivaló volt a mezőgazdaság különböző ágaiból és a házi iparból egyaránt. Az eredményekről a napi lapok bőségesen beszámoltak, mi csak az unitárius vonatkozásu

Az Unitárius Nőegylet kiállitásának egyik remek részlete.

dolgokról beszélünk. Aranyérmet nyert a székelykereszturi gazdasági iskola a gazdasági terményekben levő kiválóságáért. Ugyancsak aranyéremmel tüntették ki az Unitárius Nőegyletet, a toroczkói varottasokból álló hatalmas kiállitásáért, amelyet a szövőtanfolyamon készitettek elő s mely az egész kiállitásnak a legszebb ..és legértékesebb részét alkotta. Itt emlitjük meg, hogy Hantz Piroska hittestvérünk is kiállitott szép iparmüvészeti müvészi alkotásaival ő is aranyérmet nyert. Jól esik följegyezni ezeket az unitárius sikereket.

Kép az unitárius közmüvelődés terén. Sokféle alapon igyekeznek megállapitani a müveltségi fokot. Egyesek az irniolvasni tudók számát, mások az iskolák számát, a vagyoni jólétet, némelyek a szappan, mások a papir (nem a szivarpapir, hanem

folyóirat és könyv) fogyasztást veszik alapul. Ha az utóbbit vesszük alapul s ez tényleg komoly alap, akkor a mi unitárius népünk müveltségéről igen kedvező bizonyitványt kell kiállitanunk. Az Unitárius Közlöny 3900 példányszámban jelenik meg havonta és abból 3000 példány falusi hittestvéreinknek jár. Az egyházközségek keblitanácsosai és elöljárói csaknem mind megrendelték. Mikor a körlevél szétment a keblitanácsosokhoz, legelőször a magyarzsákodi keblitanácsosok jelentkeztek előfizetőknek. Az Unitárius Naptár üggyel még jobban állunk. 6000 naptár fogyott el Románia területén lakó unitáriusok között. A 6000 példány nem volt elég, ugy, hogy a jövő évben már jóval többet nyomatunk. Ha még hozzá számitjuk, hogy falusi népünk más lapokat és folyóiratokat is olvas, az Unitárius Naptáron kivül megszerzi a Magyar Nép, az Erdélyi Gazda, a Hangya Naptárt, a marosvásárhelyi Székely Naptárt (Lőcsei Kalendárium) és még más helyi érdekü kiadványokat (s más egyházi kiadványokat) nyugodt lélekkel mondhatjuk, hogy az unitárius vallás hivei tényleg a müveltség terén magas fokon állanak.

Az Unitárius Nőegylet központi vezetősége értesiti a gyermektelen emberbarátokat, akik hajlandók árvagyermekeket örökbe fogadni, hogy egy 8 éves fiu, egy 6 és egy 4 éves leány örökbe adó. Mind a három gyermek teljesen ép és egészséges. Mindhárman teljesen árvák. Az érdeklődők felvilágositást nyerhetnek a Nőkszövetsége központi irodáján (Calea Mar. Foch 10) Kolozsvárt.

Kántorbeiktató Sinfalván. F. é. február hó 4-én iktatta be a sinfalvi egyházközség uj énekvezérét Lőfi Béla nyug. felekezeti tanitó afiát, meleg és szeretetteljes templomi ünnepély keretében. Az ünnepély során az uj énekvezér megtartotta beköszöntő beszédét. Vázolta uj hivatalával járó kötelességeit és hitet tett, hogy a vallásos dal és költészet müvelésével tehetsége szerint munkálni fogja a szebb jövő eljövetelét. Nem kezdő ember, csak ujra kezdő. Fiatalos testi- és lelki-ereje párosulva a közösség ősi talajból sarjadó akarásával meg fogja hozni munkájának áldásos gyümölcsét. Az egyházközség gondnoka, az ifjuság és iskolásgyermekek üdvözlése után a két belső ember, a régi és az uj tett fogadalmat a közös munka érdekében. Ünnepély után az egyházközség lelkes munkájával megrendezett közebéden fehérasztal mellett is bizonyságot tettek mind a meghivó, mind a meghivott vezető és az egyházközség tagjai is arról a meleg szeretetről, bizalomról és kölcsönös megbecsülésről, amely az eredményes munka záloga. Helyi és a szomszédos egyházközség vezetői üdvözölték körükben a már ismert barátot. Lőfi Béla személyében eddigi munkássága alapján zálogát látják a haladásnak és szellemi fejlődésnek. Árkosi Tamás esperes szerint Sinfalvára ismét tanulni fognak járni az emberek! Isten áldása legyen munkájukon, hogy olyan szeretetben és jó egyetértésben éljenek a régiek és az uj ember, amilyenben a beiktató ünnepség lezajlott! *Jelenvolt.*

Hirdetmény. Bérbeadó Szinden (Torda megye) 80 holdas, nagyobb részben fiatal ültetésü gyümölcsösből és szőllőből álló

gazdaság a hozzátartozó lakóházakkal és gazdasági épületekkel együtt. Érdeklődni lehet az unitárius püspökségnél Cluj-Kolozsvár, Calea Marechal Foch 12, vagy pedig a helyszinen.

Ki tud felvilágositást adni? Csipkés Péter 1845—1860-ig Iklandon volt unitárius pap. Onnan elköltözött, de nem tudni hova. Aki tud róla, szíveskedjék szerkesztőségünket értesiteni.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába január 24-től február 20-ig tagsági dijat fizettek: Dr. Jancsó Ödönné Kolozsvár 1938 ra, Weress László 1940-re, Zsigmond Istvánné, Wolf Józsefné Parajd 1939-re, Szathmáry Lajos Oravica 1939—40-re (100 L), Pálffy Juliánna Bágyon 1938—39-re, Kozma Endre M.-Sáros 1931—40-re, Pál István Kolozsvár 1939 re, özv. Marosi Mátyásné Nagyenyed 1940-re, Szabó Imréné Zalán 1934—40-re, Zsakó Zoltán Kolozsvár, Kővári Jakab Kénos 1940 re, Firtos Áron Kénos 1938-ra, Hurubás János Muzsna 1939—40-re, Nagy Béla Muzsna, Unitárius Egyházközség Medesér, Taar Géza Nagyajta, Fülöp Elemér Kide 1940 re, D. F. Nőegylet Szentivánlaborfalva 1938—39-re, Dr. Gündisch Mihályné Kolozsvár 1940-re. — Előfizetői dijat fizettek: György Róza Ikland 1938—39-re, Lőrinczy Zoltánné 1939-re, Benczédi Ferenc Tarcsafalva, özv. Tarcsafalvi Lázárné Sz.-Szentmihály, Incze Jánosné Kálnok 1940 re, Kovács Istvánné Kolozsvár 1937—39 re (90 L), Györke Dénes Beszterce 1938—40-re, Udvari György, Tánczos János M.-Sáros 1931—40-re, D. F. Ifjusági Egyiet 1938—40-re, Szabó Annuska S. Szentgyörgy, Geréb Ádám Kolozsvár, Nagy Lajos Kökös 1940 re, Homoródi Istvánné 1938—40 re, Id. Kilyén Józsefné 1939-re, Tóth Lőrinc, Nagy József, Szakács József, id Orbók József 1940-re, Nagy János 1939—40-re, Took Bálint, ifj Kilyén Mózes, Kilyén Mózes, ifj Took Ferenc, Orbók Lajos, Sigmond Bálint, Márk Domokos Kökös 1940-re, Daczó Ferenc Torda 1939—40-re, özv Biró Sándorné, Varga József Medgyes 1940-re, Pataki János 1939-re (15 L); Szabó Lajos M.-Vásárhely 1939—40 re, Unitárius Egyházközség Kénos 1938-ra, Geréb Dénes 1940-re; Balázs József Medgyes, Dénes Mózes Muzsna 1940 re, Kálmán Dénes, Izsák Domokos Nagyszeben 1938—40 re, Berde Béla Maksa 1936—38-ra, Bedő Ferenc, Ráduly Jánosné Kézdivásárhely 1939-re, Bódi Ferenc Kovászna, Barabás Béla Szentivánlaborfalva 1937—39-re, Unitárius Egyházközség 1939-re; Bódi Ferenc Kovászna, Barabás Béla Szentivánlaborfalva 1937—39 re, Unitárius Egyházközség 1939-re; Fülöp Elemér, id. Biró József, Biró Elek, Biró Károly, Angyalosi Gábor, Szép László Kide 1940 re; Unitárius Egyházközség Bölön 1930—40-re, Tana Lajos alszegi, id. Máthé Elek, Pál Imre, Pokhé Jánosné, Szabó Tamás Tamásé, Varga József, id. Mikó Ferenc, Tana Albert, Biró Béla, Léta Sándor, Tamási István, Gazdag Miklós, Tana Áron, Berecz Béla, Bedő Sándor, Szolga Imre, Tana János, Vajda Imre, Kisgyörgy Sándor ifj., Pál Imre agyagásói, Tana Áron G., Varga L. Lajos, Gergely Gyula, Nagy Dénes, Szabó Tamás a Józsefé Bölön 1940-re, Unitárius Nőegylet Szabéd 1939-re. A mult számunkból tévedésből kimaradt: Kedei Dénes, Kis-

solymos 1940 és Vajda Sándor szücs Nagyajta 1940 évi előfizetése. — Alapitói dijat fizettek: Dr. Demeter Attila Abrudbánya 1000 L; Unitárius Egyházközség Okland 500 L; Szén Mihály Datk 200 L; K. Nagy Simon Szabéd 250 L.

Kolozsvár, 1940. február 20-án. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok.

A bucureşti-i unitárius egyházközség hirei.

Nők Szövetsége 1940 február 3 án tartott estélye szépen sikerült. Illesse elismerés Nők Szövetsége buzgó tagjait. Védnökeinknek hálás köszönet a beküldött adományokért. Az Unitárius Közlönynek nyugtázásokkal való megterhelése elkerülése végett az adakozóknak személyesen vagy egyházközségek utján küldjük el nyugtázásunkat.

Konfirmációi előkészületeink megkezdődtek. Konfirmálás ideje 1940 május 5. Konfirmálni szándékozók sürgősen jelentkezzenek a lelkészi hivatalban (Str. Basarabia 47., II.).

Hittan óráink március hónapban háznál a következő sorrendben lesznek: 1-én Pál Ottó; 2-án d. e. 12 órakor Rácz György; 4-én Filep Ibolyka; 5 én Salamon Éva és Judit; 6-án Lengyel Ágnes és Erna, Mátyás Vera; 8 án Pál Ottó; 9-én d. e. Rácz György; 11-én Csiki Ferenc és Ibolyka, Balogh Béla, Fekete Ferenc és Sándor; 12 én Salamon Éva és Judit; 15-én Pál Ottó; 16-án d. e. Rácz György; 18-án Csiki-Balogh-Fekete; 19-én Filep Ibolyka; 27-én Lengyel-Mátyás; 29-én Pál Ottó. A hittanórák, ha máskép jelezve nincsen, délután vannak.

Ifjuségi Körünk összejövetelei: március 10 én d. u. 4—5 órakor a lelkészi hivatalban. Előadást tart Dr. Sándor Mihály. Összejövetel után házi teadélután. Március 31-én d. e. ½12-től istentisztelet után a ref. elemi iskola IV. o. tantermében.

Egyházi adó ügyében közgyülés meghatalmazást adott Pénzügyi Bizottságunknak, hogy hivekkel rendezze az esetleges hátrálékokat hivek anyagi helyzete szerint. Pénzügyi Bizottság felkéri hiveket, hogy egyházi adó megajánlásaikat sziveskedjenek bejelenteni. Bizottság szeretné elkerülni az egyházi adó összege hivatalos megállapitását. Hivek megértő áldozatkészsége a mult évben bejött 48.909 lej egyházi adó összegéből, megállapitható. (1938-ban egyházi adóból 34.369 lej jött be.) Ha mindenki kivenné részét az áldozathozatalból bármily kis összegü befizetéssel, egyházközségünk önfenntartása mellett könnyen juthatnánk saját istentiszteleti helyiséghez is.

Vasárnapi iskolai tanitások ideje március 3, 10 és 31 d. e. 10½11-ig, istentisztelet előtt a ref. elemi isk. IV. o. tantermében. Iskolás növendékeink megjelenése kötelező.

Gyermekistentisztelet ideje március 17, istentisztelet után. Iskolásnövendékek megjelenése kötelező.

Keblitanácsi gyülésünk március 10-én d. e. ½12 órai kezdettel lesz istentisztelet után, a ref. elemi iskola IV. o. tantermé-

ben. Tárgysorozat: 1. Gyülés megnyitása, jegyzőkönyvhitelesitők felkérése. 2. Mult gyülés jegyzőkönyve felolvasása. 3. Jegyzői állás betöltése kérdése. 4. Egyházi adózás kérdése, Pénzügyi Bizottság tervezete. 5. Előterjesztések. 6. Esetleges indítványok, melyek legalább is 24 órával a gyülés ideje előtt irásban beadandók a lelkészi hivatalba.

Pénzügyi Bizottság megbeszélései ideje március 5 és 19, a lelkészi hivatalban este 8 órai kezdettel a lelkészi hivatalban.

Dávid Ferenc Egyleti megbeszélés március 12-én este 8 órai kezdettel a lelkészi hivatalban.

Istentiszteleteink minden vasárnap d. e. $^1/_2$11 órai kezdettel vannak a Str. Sf. Voevozi 50 sz. alatti ref. elemi iskola IV. o. tantermében. Husvétkor istentiszteletet és urvacsoraosztást tartunk március 24-én és 25 én is, d. e. a rendes időben. Nagypénteki istentiszteletünk március 22 én lesz egyházi beszéddel, a rendes időben.

Szórványaink. *Busteniben* istentisztelet s utána szórvány-egyházközségi közgyülés március 3 án d. u. $^1/_2$5 órai kezdettel. Urvacsoraosztásra lelkész a román husvét alkalmával fog kimenni, ünnep másodnapjára. *Ploestin* a husvéti istentisztelet és urvacsoraosztás március 25-én d. u. $^1/_2$5 órai kezdettel lesz.

Minden megkeresés és az egyházközségünk fenntartására szánt adomány a következő cimre küldendő: Oficiul Parohial Unitarian. Bucureşti 2. Str. Basarabia 47. II. Telefonszámunk: 5-45-79.

UJ SZŐRMEÜZLET

Cal. Marechal Foch 6—8, a SORA áruház udvarán. PÁLFFY ISTVÁN unitárius vallásu SZÜCSMESTER **szörme szalonja** megnyilt. Szolid árak, pontos kiszolgálás. Szives pártfogást kér

PÁLFFY ISTVÁN szücsmester.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági dija 60 lej. A D. F. E. örökös alapitói dija 1000 lej. A rendes- és alapitó-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési dij csak a Közlönyre jogosit. Kivánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s dijait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági dijait rendezte. Előfizetés Magyarországon 3 P. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros cimére küldendő. Cluj, Marechal Foch 12.

Az „Unitárius Közlöny" megjelenik havonta.

Tipografia „Pallas" könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuţa 3.

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.